

Kuvien hyödyntäminen alle 3-vuotiaiden päiväkotiarjessa

Kaikkonen Iida

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lapset ja nuoret
Sosionomi (AMK)

2017

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Iida Kaikkonen	Vuosi	2017
Ohjaajat	Susanna Helavirta ja Raimo Vähänikkilä		
Toimeksiantaja	Pikkulinnan päiväkot		
Työn nimi	Kuvien hyödyntäminen alle 3-vuotiaiden päiväkotiarjessa		
Sivu- ja liitesivumäärä	48 + 2		

Opinnäytetyöni aiheena on kuvien käyttö päiväkodissa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa päiväkodin 1-3-vuotiaiden lapsiryhmään arkea helpottavia ja strukturoivia kuvia. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, millä tavoin kuvia voidaan hyödyntää päiväkodissa ja mikä merkitys kuvilla päiväkotiarjessa on. Lisäksi tavoitteena on selvittää, kuinka kuvien avulla voidaan tukea ja helpottaa päiväkotiarjen sujumista 1-3-vuotiaiden lapsiryhmässä.

Teoriaosuudessa käsittelen aiheita kuva, lapsi kuvan katsojana, päiväkodin visuaalinen toimintaympäristö, kuvat päiväkodissa sekä kuvien hyödyntäminen päiväkotiarjessa.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Lisäksi olen työssäni hyödyntänyt teemahaastattelun menetelmiä. Opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa olen tuottanut arkea helpottavia ja strukturoivia kuvia Pikkulinnan päiväkodin 1-3-vuotiaiden lasten ryhmään. Teemahaastattelussa olen haastatellut saman päiväkotiryhmän kasvattajia kuvien käytön kokemuksista.

Degree programme in School of Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Iida Kaikkonen	Year	2017
Supervisor	Susanna Helavirta & Raimo Vähäniikkilä		
Commissioned by	Pikkulinna day care center		
Subject of thesis	Making use of pictures in ordinary day care activities of groups of children under three years of age		
Number of pages	48 + 2		

The subject of my thesis is using pictures at a day care center. The intention of my thesis is producing pictures to ease and structure the ordinary days of the groups of 1 -3 years old children in a day care centre. The objective of my thesis is find out how we can use pictures in a day care center and what is the meaning of the pictures everyday activities in a day care centre. In addition the is to make clear how we can support and ease the flow of everyday activities in the group of 1-3 years old children in a day care centre.

In the theoretical part I deal with the subjects picture, a child as the viewer of the picture, the visual operating environment of day care center, pictures at day care center and making use of pictures in ordinary day care activities.

My thesis is practice-based. In addition I have used in my work theme interviewing methods. In the practice-based part of my thesis I have produced pictures to ease and structure the ordinary days of groups of children under three years of age. In the theme interview I have interviewed educators of the same day care center about the experiences of using the pictures.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KUVAT VARHAISKASVATUKSESSA	7
2.1 Lapsi kuvan katsojana	7
2.2 Kuvat kasvatuksen ja oppimisen tukena	11
2.2.1 Varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatus	11
2.2.2 Visuaalinen toimintaympäristö päiväkodissa	13
2.2.3 Kuvat suomi toisena kielenä -opetuksessa	14
2.3 Kuvat puhetta tukevana ja korvaavana kommunikaatiomenetelmänä ..	16
2.4 Kuvat strukturoinnin, toiminnanohjauksen ja tunneilmaisun tukena	18
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTUS	21
3.1 Opinnäytetyön tavoite ja eettiset lähtökohdat	21
3.2 Opinnäytetyön prosessi	23
3.3 Kuvien tekninen toteutus ja käyttö	29
3.4 Kuvien käytön arviointi	33
3.4.1 Pukemisjärjestyskuvat	33
3.4.2 Käsienpesujärjestyskuvat	34
3.4.3 Lelulaatikkokuvat	35
3.4.4 Päiväjärjestys	36
3.5 Kuvien käytön hyödyt ja haasteet	38
3.6 Kuvien hyödyntäminen jatkossa	39
4 JOHTOPÄÄTÖS JA POHDINTA	40
5 LÄHTEET	43
6 KUVALÄHTEET	47
7 LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Emme aina tule ajatelleeksi, kuinka paljon kuvia ympärillämme on. Kuvat ympäröivät meidät kaikkialla. Näemme ympärillämme kaiken aikaa esimerkiksi taidetta, valokuvia, lehtikuvia, piirustuksia, mainoksia sekä erilaisia symboleja ja logoja. Myös päiväkotimaailmassa visuaalinen ympäristö ja kuvat ovat koko ajan läsnä. Opinnäytetyössäni käsittelen tapoja, joilla kuvia voidaan monipuolisesti hyödyntää päiväkotiarjessa.

Kiinnostukseni kuvien hyödyntämiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa syntyi, kun olen saanut perehtyä kuviin puhutta tukevana ja korvaavana kommunikaatio -menetelmänä. Olen hyödyntänyt näitä kuvia erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa. Olen törmännyt vastaavanlaisiin kuviin myös useissa päiväkodeissa muun muassa päivärytmin muodossa. Tästä esiin nousi ajatus ja kiinnostus siitä, mikä merkitys kuvilla on päiväkodin arjessa ja miten kuvia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni teen Pikkulinnan päiväkodin 1-3-vuotiaiden lasten lapsiryhmään. Opinnäytetyön idea tuli minulta, mutta toteutustapa muotoutui päiväkodin tarpeesta lähtien.

Oma kokemukseni on ollut, että kuvien käyttö varhaiskasvatuksessa liitetään helposti vain erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Uskon kuitenkin, että näitä samoja keinoja voidaan hyödyntää yleisesti lapsiryhmässä, erottelematta ketään erityistä tukea tarvitseväksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaankin, että lapsen tuki järjestetään ensisijaisesti omassa päiväkotiryhmässä osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52). Tällöin kuvia hyödynnetään koko lapsiryhmän kanssa ja jokainen voi hyötyä kuvien käytöstä. Kuvien käyttö tulee osaksi päiväkodin arkea, kaikille tutuksi menetelmäksi eikä kuvien käyttö jää vain varhaiserityiskasvatuksessa hyödyntämiseen. Uskon, että alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmässä kuvien hyöty korostuu, sillä lapset tarvitsevat tukea arkisiin toimintoihin ja vuorovaikutukseen.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, millä tavoin kuvia voidaan hyödyntää päiväkodissa ja mikä merkitys kuvilla päiväkotiarjessa on. Vaikka kuvia näkeekin päiväkodeissa, melko harvoin tulee vastaan esimerkiksi alan kirjallisuudessa tietoa siitä, mikä merkitys näillä kuvilla on. Kuvat monipuolistavat lapsen päiväkotiarkea. Lapset ovat myös kiinnostuneita erilaisista kuvista. Kuvien käyttö tukee lasten kehitystä monipuolisesti ja niiden avulla voidaan esimerkiksi ohjata toimintaa sekä jäsentää päiväjärjestystä. Kuvat tukevat lapsen itsenäistä selviytymistä ja suoriutumista erilaisissa toiminnoissa. (Vilén ym. 2006, 531.)

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa hyödynnän teemahaastattelun keinoja. Aloitan opinnäytetyöni kertomalla tietotietoa kuvista, kuvista päiväkodissa sekä kuvien hyödyntämisestä päiväkodissa. Tämän jälkeen kerron tarkemmin opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteista, opinnäytetyön toteutustavan valinnasta sekä pohdin opinnäytetyöhön liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lopuksi kerron opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden vaiheista sekä esittelen teemahaastatteluista saamaani aineistoa.

Laajempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia ei ole juurikaan tehty. Pro gradu -tutkielmassa kuvallisen materiaalin pedagogista käyttöä päiväkodissa on käsitellyt Halenius (2012). Lemola (2015), Alanko (2014), Väänänen (2014) ja Lehtisare (2012) ovat opinnäytetöissään käsitelleet kuvia osana päiväkodin arkea.

2 KUVAT VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Lapsi kuvan katsojana

Kuvat ovat olleet aina osana ihmisen elämää ja ovat siksi itsestään selvä osa kulttuuriamme. Säilyneitä kuvia on löytynyt jopa 40 000 vuoden takaa. (Launonen 2015, 15.) Myös nykyiset kirjoitusmuotomme ovat kehittyneet kuvakirjoituksesta ja erilaisista kuvallisista merkeistä (Hietala 1996, 9). Lehdet, televisio, internet ja älypuhelimet ovat lisänneet kuvien määrää ja tehneet kuvien levittämisestä nopeaa ja helppoa. Kuvat ovat hallitsevassa osassa arkeamme. (Launonen 2015, 18-19.) Kuvien taiteellisen ja esteettisen ulottuvuuden lisäksi niillä voidaan korvata symbolisesti monipuolisesti asioita, esineitä ja tapahtumia, kertoa tarinoita, koristaa ympäristöä, ottaa kantaa sekä ilmaista itseään. Kuvilla voidaan kertoa myös asioita, joita meillä ei välttämättä mahdollisuutta kertoa muulla kielellä. (Salminen 1994, 64.)

Kuva on tehokas katseenvangitsija ja viestintäväline. Katsomme usein sanomalehdestä vain kuvat tai uppoudumme katsomaan televisiota kiinnittämättä huomiota ohjelman sisältöön. Kuvat antavat meille myös paljon informaatiota. Uutiskuvien avulla saamme kattavamman käsityksen uutisten tapahtumista kuin pelkän sanallisen viestin kautta. (Hietala 1996, 9-10.) Taideteoksista saamme tietoa sen ajan historiallisista ja yhteiskunnallisista tilanteista. Myös mainokset ja sarjakuvat antavat informaatiota omasta ajastaan. (Forsman & Piironen 2006, 29.)

Ei ole selvää selitysmallia sille, miksi kuva tehoaa ja viettelee. Oletuksia on kuitenkin monia. Yksi oletamus liittyykin jatkuvaan visuaaliseen ärsykevirtaan ja näköhavaintoon. (Hietala 1996, 10.) Havaitsemme ympäristöämme monikanavaisesti eri aistien avulla. Kulttuurissamme korostuu kuitenkin näköhavainnon merkitys, ja usein havaitsemisella tarkoitetaan ainoastaan näköhavaintoa. Näköaisti on myös ihmisen hallitsevin aisti, sillä antaa informaatiota sekä mahdollistaa ympäristön tunnistamisen muita aisteja paremmin. (Salminen 1980, 137-138.)

Havainnoimme siis ympäristöämme visuaalisesti keskeytyksettä koko ajan val-
veilla ollessamme ja ehdimme elämämme aikana saada valtavat määrät kuval-
lista informaatiota. (Hietala 1996, 10.) Kuvan tehon voidaan ymmärtää johtuvan
myös sen kyvystä herättää meissä monenlaisia tuntemuksia ja tunteita (Forsman
& Piironen, 2006, 29) tai siitä, että koemme, aistimme ja tunnemme kuvat ja nii-
den välittämän informaation monella tasolla ennen kuin kykenemme selittämään
tai analysoimaan sitä sanallisesti (Launonen 2015, 26).

Nykypäivänä kuvan merkitys elämässämme korostuu koko ajan. Internetin ja so-
siaalisen median kautta aistimme ja välitämme kuvia valtavia määriä. Kuvat ovat
muuttaneet myös kommunikointitapaamme ja menemme koko ajan sanallisesta
kulttuurista kuvallista kulttuuria kohti. Kuvat ovat yhä suuremmassa osassa arke-
amme, viestintäämme, mainontaa ja sosiaalista mediaa. Välitämme viestejä no-
peasti ja helposti yhdellä kuvalla. Kuvilla viestiminen nähdään estävän väärin ym-
märretyksi tulemista sanallista viestiä paremmin. Yli puolet ihmistä kokee myös
oppivansa visuaalisesti, eli näkemällä ja painamalla asiat kuvina mieleen. (Lau-
nonen 2015, 19, 24.) Lisäksi kuvallisuudesta on tullut vahva itseilmaisun väline,
jonka avulla rakennetaan ja työstetään omaa identiteettiä (Hietala & Pentikäinen
2007, 60).

Kuva on representaatio eli esitys jostakin, joka ei välttämättä ole juuri sillä hetkellä
paikalla. Kuvarepresentaatioiden avulla rakennamme ja jäsennämme todelli-
suutta. (Hietala & Pentikäinen 2007, 60.) Maailmankuvammekin luomme monilta
osin kuvien ja visuaalisten viestien avulla. Esimerkiksi käsityksen maapallosta ja
eri maista olemme luoneet pääosin kartan ja kuvien avulla. Tiedämme myös miltä
julkisuuden henkilöt näyttävät ilman että olemme tavanneet heitä. (Hietala 1996,
12.) Ilman kuvia maailmankuvamme olisi huomattavasti suppeampi.

Kuvat ovat myös täynnä valintoja. Kuvalla voidaan haluta näyttää jotakin, mutta
haluta jättää jotakin näyttämättä. Kuva voidaan myös esittää monenlaisista eri
näkökulmasta. Esimerkiksi mediakuvat esittävät kuvaamaansa kohdetta lähes
aina rajatusta näkökulmasta, jotka voivat liittyä esimerkiksi stereotyyppisiin näke-
myksiin sukupuolesta, kuten tytöt pitävät vaaleanpunaisesta ja pojat toiminnasta.
(Hietala & Pentikäinen 2007, 60.)

Kuvia voidaan tulkita ja lukea monin eri tavoin, sillä ne ovat täynnä erilaisia merkityksiä. Ihmisten kokemukseen ja tulkintaan kuvista vaikuttavat katsojan kokemukset, arvot, normit, asenteet, tiedot ja tunteet. Myös ympäröivä kulttuuri ohjaa kuvien katsomista, sillä kuvissa on kulttuurista syntyneitä vakiintuneita ja sopimuksenvaraisia esitystapoja ja symboleja. Esimerkiksi sydän symboloi rakkautta ja syttynyt lamppu sarjakuvahahmon pään yllä kertoo, että hahmo on saanut idean. (Hietala & Pentikäinen 2007, 60-61.)

Lapsille kuvat ovat tärkeitä (Hatva 1997, 29) ja he käyttävät aikuisten tavoin niitä moniin eri käyttötarkoituksiin (Salminen 1994, 64). Ennen kuin lapsi oppii puhumaan, hän katselee ja tunnistaa esineitä (Salminen 1982, 158). Lapsen ajattelu on todennäköisesti ensin visuaalista ja vasta sitten verbaalista (Hatva 1997, 29). Lapsen on helpompaa ymmärtää ja painaa mieleensä kuvallisen ilmaisun avulla kuin puhutun sanan kautta (Hatva 1997, 29; Kemppinen 2002, 29). Nuoremmat sukupolvet ovat myös vanhempia visuaalisempia. He ovat syntyneet kuvien ympäröimään maailmaan. (Kemppinen 2002, 29.)

Alle vuoden ikäinen lapsi on jo kiinnostunut kuvista. Lapsi nauttii katsoa selkeitä värejä ja yksinkertaisia muotoja, sillä havaintokyky ei ole vielä täysin kehittynyt. Kuvista keskustelu pienen vauvan kanssa on aikuisen ja lapsen tunnesiteen luomisen ja erilaisten äänteiden kuulemisen kannalta tärkeää. (Hatva 2002, 30-31.) Pieni lapsi oppii kuvia toiminnallisuuden ja aktiivisuuden kautta koskettelemalla ja maistelemalla esineitä. Vähitellen lapsi alkaa harjoitella kuvan ja sanan merkityksiä matkien ja tarkkaillen. (Rydin 1984, 20.)

Vähitellen lapsi oppii, että kuva esittää jotakin todellista asiaa, kolmiulotteinen tila näkyy kuvassa kaksiulotteisena sekä pieni kuva paperilla voi todellisuudessa olla paljon suurempi. (Hatva 2002, 31.) Kun lapsi kykenee ymmärtämään, että kuva on vain symbolinen esitys jollekin todelliselle asialle, hänen symbolifunktionsa on alkanut kehittyä ja representaatiot tulevat ajankohtaisiksi lapsen kehityksessä. Lapsi alkaa oppia kuvan ja esityskohteen välisiä yhteyksiä ja eroavaisuuksia sekä ymmärtää että merkit ja symbolit ovat usein täysin sopimuksenvaraisia. (Hietala & Pentikäinen 2007, 61.)

Noin viiden vuoden ikäinen lapsi on usein kiinnostunut kaikenlaisesta satujen ja kuvakirjojen kuvituksesta. Lapsi on kiinnostunut kuvituksista, joissa on häntä kiinnostavia asioita tai iloisia värejä. Kuva on kiinnostava, jos se sisältää asian, josta lapsi on kiinnostunut. (Hatva 2002, 33-35.) Kuva auttaa lasta käsitteiden ja uusien sanojen oppimisessa sekä esimerkiksi satuja kuunnellessa sadun tapahtumien ymmärtämisessä (Rydin 1984, 23). Lapsella on tässä vaiheessa jo riittävästi todellisuudesta, viestintävälineistä ja saduista omaksuttua aineistoa rakentamaan mielikuvituksen avulla erilaisia maailmoja. Satujen ja kuvakirjojen kuvat antavat ylläkkeen lapsen mielikuvitukselle. (Hatva 2002, 33-35, 43.)

Lapset katsovat kuvia uteliaasti ja ennakkoluulottomasti. He antavat kuville merkityksiä omasta elämästään ja kokemuspäiiristään. Lasta kiehtoo kuvissa usein tutut asiat ja esineet, mutta myös abstraktit kuvat voi kiinnostaa lasta. Kuvat herättävät lapsessa monenlaisia tunteita ja kokemuksia, jotka on hyvä tunnistaa ja nimetä sekä purkaa sanoiksi ja tarinoiksi. Aikuinen voi yhdessä lapsen kanssa tarkastella, miten lapsi liittää kuvan omiin kokemuksiinsa sekä millaisia merkityksiä lapsi antaa kuville. Lapsella on hyvä antaa mahdollisuus katsoa ja keskustella kuvista, mutta myös tuottaa niitä itse. Näin lapsi kehittää kuvallista ajatteluaan ja saa valmiuksia kuvanlukutaitoon. (Hietala & Pentikäinen 2007, 60-61.) Kuvat rikastavat lapsen ajattelua antaen lapselle paljon tietoa ja aineksia rakentamaan käsityksiään maailmasta, ihmisistä ja kauneudesta (Hatva 2002, 43).

2.2 Kuvat kasvatuksen ja oppimisen tukena

2.2.1 Varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatus

Kuvataidekasvatus on osa varhaiskasvatuksen taidekasvatusta. Sen tarkoituksena on kuvataiteen keinoin lisätä lapsen itseilmaisua, antaa lapselle kokemuksia ja elämyksiä, mahdollistaa ympäristön todellisuuden havainnoimisen sekä tutustuttaa lapsi kulttuuriin liittyviin ilmiöihin. (Häkkä 2014, 210; Rusanen 2009, 51). Erilaisten kuvallisen ilmaisun välineillä, työskentelytavoilla, materiaaleilla ja väreillä mahdollistetaan lapsen tutkimisen halu, kiinnostus ja uteliaisuus havaintojen tekemiseen, mielikuvien luomiseen sekä monipuoliseen ja luovaan kuvailmaisuun (Häkkä 2014, 210). Kuvataidekasvatus jaetaan neljään osa-alueeseen: kuvataiteelliseen ilmaisuun, kuvataiteelliseen kokemiseen, ympäristön esteettiseen ja kulttuuriseen kokemiseen sekä median tarkasteluun (Rusanen 2009, 49).

Kuvataiteellisessa ilmaisussa lapsi kokeilee monipuolisesti erilaisia kuvallisia työskentelytapoja. Se on tutkivaa ja kokeilevaa toimintaa (Rusanen 2009, 49). Kuvataiteellinen ilmaisu on osa lapsen kehitystapahtumaa, ja sen avulla kehittyvät lapsen kädentaidot, avaruudellinen hahmottaminen, visuaalinen ajattelu sekä mielikuvitus. Kuvallisen ilmaisun avulla lapsi myös viihdyttää itseään, kokee oppimisen ja yhdessä tekemisen iloa sekä saa esteettistä ja kinesteettistä mielihyvää. Taiteen keinoin lapsi pystyy myös tallentamaan muistiin omia kokemuksia ja itseä kiinnostavia asioita. (Häkkä 2014, 210-212.)

Kuvataiteellisen ilmaisun avulla lapsi jäsentää ympäröivästä maailmasta tekemiään havaintoja, ottaa kontaktia ympäristöön sekä viestii ja kommunikoi kuvien avulla. Hän voi myös oppia ja ilmaista kulttuuriin liittyviä symboleita. Taiteen keinoin lapsi oppii itsensä ilmaisua sekä tunnistamaan ja jakamaan omia tunteitaan, kokemuksiaan ja ajatuksiaan. (Häkkä 2014, 210-212; Rusanen 2009, 50.) Arkitodellisuutta kuvaava kuvataiteellinen ilmaisu auttaa lasta rakentamaan ja hahmottamaan käsitystä omasta minuudesta ja minäkuvasta. Taiteen keinoin lapsi edistää myös psyykkistä terveyttä ja oman sukupuoliroolin omaksumista. Kuvataiteen tekeminen opettaa turvallisessa ympäristössä pettymysten sietämistä,

mutta antaa myös oivaltamisen kokemuksia, mikä vahvistaa lapsen itsetuntoa. (Häkkä 2014, 210, 212.)

Kuvataiteellisessa kokemisessa lapsi vastaanottaa taidetta tutustuen kuvataiteilijoiden teoksiin ja työhön museoissa ja näyttelyissä. Kuvamaailmoja voidaan myös tarkastella lastenkirjojen kuvituksen, korttien sekä taidejäljennösten avulla. (Rusanen 2009, 50.) Kuvien tarkastelu avartaa käsitystä kuvataiteellisen ilmaisun mahdollisuuksista sekä kuvataiteen kulttuurisesta merkityksestä (Häkkä 2014, 217). Kuvataiteellisen kokemisen ja siitä keskustelemisen avulla, lapsi oppii ilmaisemaan omia arvoja ja mieltymyksiä. Kasvattajat voivat rikastuttaa lasten kuvataiteellista kokemista lisäämällä päiväkodin kuvalliseen ympäristöön kuvataiteen merkkiteoksia sekä lasten itse tekemiä ja valitsemia teoksia. (Rusanen 2009, 50.)

Ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen lisää lapsen taitoja havainnoida, jäsentää ja arvottaa omaa elinympäristöään. Esteettisessä kokemisessa lapsi oppii huomioimaan ympäristöään hyödyntäen aistien kokonaisvaltaisuutta. Kulttuurinen kokeminen kautta lapsella on mahdollisuus tunnistaa ympäristön kulttuurisia merkityksiä ja kerrostumia. Esimerkiksi ympäristön rakennusten havainnointi ja tarkastelu voi luoda yhteyksiä lasten lähihistorian tapahtumiin tai olla antaa ensimmäisen käsityksen arkkitehtuurista. Lapsi voi myös erilaisilla kuvataiteellisilla ilmaisuilla tallentaa kokemuksiaan ympäristöstään, esimerkiksi vuoden kierrosta. (Rusanen 2009, 50.)

Median tarkastelun valmiudet ovat lapselle tärkeitä, sillä mediakulttuuri on olennainen osa lastenkulttuuria. Lapsen kokemusmaailma pohjautuu yhä enemmän maailmanlaajuiseen mediakulttuuriin. (Rusanen 2009, 51.) Onkin tärkeää löytää mediakasvatuksen kautta keinoja saada lapsi ymmärtämään, miten ja miksi esimerkiksi televisiosarjat, mainokset ja tietokonepelit ovat tehty. Pienet lapset pitävät helposti mediaa totena ja ymmärtävät sitä vain osittain. Mediakasvatuksessa median tuomien tuntemusten purkamisen keinoina voidaan keskustelun lisäksi käyttää kaikkia taideilmaisun keinoja. (Häkkä 2014, 219.) Median stereotyyppiset hahmot ja tarinat on hyvä ottaa kasvatuksen välineiksi, jotta lapsi oppii havain-

noimaan kuvallista kieltä ja sanomaa sekä saa valmiuksia median kriittiseen tarkasteluun. (Rusanen 2009, 51.) Kuvia osana taidekasvatusta ovat opinnäytetyösään käsitelleet muun muassa Leiviskä ja Karppinen (2010).

2.2.2 Visuaalinen toimintaympäristö päiväkodissa

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa on varhaiskasvatuksen tavoitteeksi määriteltä kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen sekä turvallinen oppimisympäristö. Oppimisympäristöt suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa tukemaan lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Ne myös ohjaavat lapsia fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen, leikkiin sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Oppimisympäristöt antavat mahdollisuuden tutkia maailmaa kaikilla aisteilla ja koko keholla sekä tarjoavat lapsille monipuolisesti vaihtoehtoja mieluiseseen tekemiseen vauhdikkaasta liikkumisesta rauhalliseen oleiluun ja lepoon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.) Lasten ja lapsiryhmän tarpeita palvelevassa oppimisympäristössä on huomioitu ympäristön fyysiset, toiminnalliset, psyykkiset, sosiaaliset, kulttuuriset sekä pedagogiset ulottuvuudet (Koivunen 2009, 179). Oppimisympäristöstä käytetään myös muun muassa nimityksiä kasvuympäristö ja toimintaympäristö.

Varhaiskasvatuksen toiminnallinen oppimisympäristö sisältää auditiivisten ärsykkeiden kanssa tilan visuaalisen ilmeen (Koivunen 2009, 180). Visuaalinen ympäristö on tärkeä mielikuviamme muokkaaja. Usein ensimmäinen mielikuva perustuu näköhavaintoon, mutta taustalla on myös paljon muita asioita. Visuaalisella ympäristöllä tarkoitetaan näköhavainnoin lisäksi myös omien kokemustautamme, persoonamme ja kiinnostuksemme kautta tekemiämme tulkintoja ympäristöstä. (Nasar 2000, Lindbergin 2011, 56 mukaan.) Varhaiskasvatuksen ympäristöjä arvioitaessa ja kehitettäessä onkin hyvä huomioida, että visuaalisuus toimii mielikuviamme virittäjänä. Esimerkiksi tavaroiden sijoittelulla voidaan viestittää lapsilähtöisyydestä mahdollistamalla lapsen oma-aloitteisen toimintaan tarttumisen. (Lindberg 2011, 56.)

Visuaalista ympäristöä suunniteltaessa huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, että visuaalisia ärsykejä ei olisi liikaa. Liialliset ärsykkeet voivat vaikeuttaa hahmottamista ja tarkkaavaisuutta sekä oman toiminnan ohjausta. Huoneiden seinät eivät tarvitse olla täynnä askarteluja, piirustuksia, tauluja, kukkia ja muita sellaisia. Myöskään kaikkia tavaroita ei ole järkevää pitää lasten ulottuvilla vaan vaihdella aika ajoin esillä olevia tavaroita. (Koivunen 2009, 180.) Ympäristöä rakentaessa huomioon tulee ottaa myös lapsen mittasuhteet ja havainnointi kyky. Esimerkiksi seinälle ripustetut lapsille suunnatut kuvat tulee asettaa lapsen silmien korkeudelle, ei katonrajaan. (Linberg 2011, 57.)

Kasvattajien tehtävänä on luoda oppimisympäristö, jossa kuvat ovat monipuolisesti kaikkien käytössä erilaisissa tilanteissa. Myös ympäristön kuvittamisessa, kuten muussakin visuaalisen ympäristön luomisessa, tulee huomioida, että kuvia ei ole kaikkialla. Kuvien käyttö unohtuu helposti, sillä silmämme tottuvat niihin helposti. Lisäämällä ja vaihtamalla yllättäviäkin ja hassuja kuvia muiden kuvien sekaan, saadaan uutta intoa kuvien käyttöön. (Hämäläinen, Merikoski, Munne, Nikkilä & Pulli 2013, 12).

2.2.3 Kuvat suomi toisena kielenä -opetuksessa

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt ja lisääntyy koko ajan. Monikulttuurisuus tulee olemaan yhä enemmän osa päiväkodin arkea. Maahanmuuttajataustaisten lasten lisäksi varhaiskasvatuksessa on myös muita lapsia, joiden suomen kielen taito ei ole oman äidinkielen tasoista. Suomi toisena kielenä opetusta (S2) annetaan näille lapsille, jotta he oppisivat suomen kielen perusteet ajoissa. Suomen kielen opetus on tavoitteellista, jatkuvaa ja säännöllistä. Tavoitteena on, että lapset käyttäisivät suomen kieltä kaikilla kielen osa-alueilla äidinkielen tasoisesti. Lisäksi tavoitteena on monikulttuurisuuden identiteetin vahvistaminen, toiminnallisen kaksikielisyyden rakentaminen sekä lapsen tietoisuuden tukeminen suomalaisesta kulttuurista. (Halme & Vataja 2011, 5, 24.)

Erilaisia kuvia voidaan hyödyntää myös lasten suomen kielen opetuksessa. Esimerkiksi puhetta tukevat ja korvaavat kuvat soveltuvat tähän hyvin. Kuvat tukevat kielellisen vuorovaikutuksen kehittymistä sekä lisää lapsen mahdollisuutta aloitteiden tekemiseen. Kuvat auttavat puheen ymmärtämistä ja tuottamista. Ne myös toimivat asioiden jäsentämisessä, esimerkiksi toiminnassa, suunnittelussa, ajan ja hahmottamisessa sekä esineiden käyttötarkoituksissa. Kuvitetun päiväjärjestyksen avulla tuetaan lasta jäsentämään päivän tapahtumia ja ennakoimaan tulevaa sekä lisätään lapsen turvallisuutta. Kuvia voidaan hyödyntää myös leikeissä, peleissä, lauluissa ja loruissa. Lapsen osallisuus yhteisissä toiminnoissa lisääntyy ja hänen on helpompi seurata ja pysyä mukana toiminnassa. (Halme & Vataja 2011, 31.)

Kuvia voidaan hyödyntää sovitusti myös suomen kieltä taitamattomien vanhempien kanssa. Kuvista voidaan tehdä esimerkiksi kuvakansio, jossa löytyvät nopeasti vanhempien kanssa käytettäviä kuvia. Myös asioista tiedottamisessa voidaan hyödyntää kuvia. Päiväkodin eteisen seinälle voi laittaa henkilökunnan kuvat nimeen sekä kuvallisen päivä- viikkojärjestys, josta vanhemmat näkevät päivän ja viikon toiminnot. (Halme & Vataja 2001, 80.) Muun muassa Lempinen ja Korpela (2017) ovat tehneet opinnäytetyön kuvista monikielisen lapsen kielen oppimisen tukena sekä Viuha ja Niittynen (2017) kuvallisen oppaan varhaiskasvatuksen maahanmuuttajavanhemmille.

2.3 Kuvat puhetta tukevana ja korvaavana kommunikaatiomenetelmänä

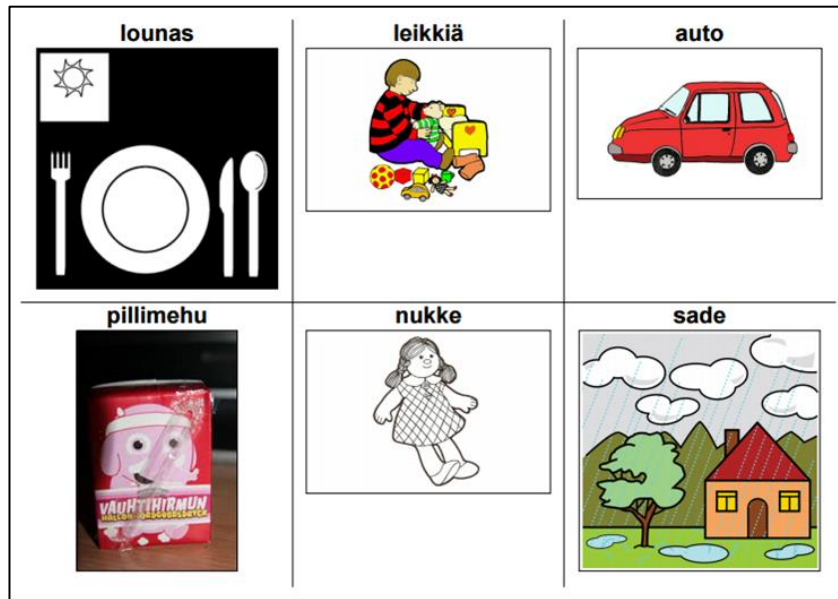
Kommunikointi on viestien lähettämistä ja vastaanottamista. Se sisältää sekä sanalliset että sanattomat viestit, kuten ilmeet, eleet, katse ja kehonkieli. Puhe on ihmiselle tyypillisin tapa kommunikoida. Puheilmaisuus voi kuitenkin erilaisista syistä olla väliaikaisesti tai pysyvästi puutteellista tai puuttua kokonaan. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät ovat kehitetty viestien välittämiseen niissä tilanteissa, joissa puheen käyttäminen kommunikoinnissa on epäselvää tai puutteellista. (Huuhtanen 2011, 12–15.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät lisäävät mahdollisuutta itsensä ilmaisemiseen ja kuulluksi tulemiseen. Näin puhetta korvaavaa kommunikaatiota käyttävä saa kokea itsensä muiden kanssa tasavertaiseksi sekä hallita omaa elämäänsä. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 15.)

Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä käytetään lyhennettä AAC (Augmentative and Alternative Communication). Kommunikoinnin muodot jaetaan ei-avusteiseen ja avusteiseen kommunikaatioon. (Huuhtanen 2011, 15.) Ei-avusteiseen kommunikointiin kuuluvat manuaaliset, keholla ilmaistavat sekä apuvälineettömät kommunikointimuodot. Näitä ovat esimerkiksi ilmeet, eleet sekä sovitut eleilmaiset kuten viittomat. Avusteiset kommunikaatiomuodot edellyttävät graafisia näkemiseen perustuvia apuvälineitä. Erilaiset kuvat kuuluvat avusteisiin graafisiin kommunikointimuotoihin. Muita muotoja ovat muun muassa blisskieli, piktogrammit ja kirjoitettu kieli. (Heister Trygg 2010, 25–27.)

Puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa voidaan hyödyntää kuvia hyvin monipuolisesti. Kuvat voivat olla esimerkiksi valokuvia, piirrettyjä kuvia tai lehdistä leikattuja kuvia. Kuvat voivat olla itse tehtyjä tai kaupallisesti tuotettuja. Erilaiset kuvat sopivat eri henkilöille ja eri kommunikoinnin tasoille. (Huuhtanen 2011, 58–59.) Suomessa on käytössä erilaisia graafisia kuvakokoelmia (Heister Trygg 2010, 42) ja Papunetin (<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>) kuvapankista pystyy hyödyntämään ilmaiseksi monenlaisia kuvia (Huuhtanen 2011, 59) (Kuva 1). Kuvien hyödyntämiseksi on myös olemassa menetelmiä, joilla pyritään tiettyihin tavoitteisiin tai tukemaan ilmaisukyvyn kehittymistä. Näitä ovat

muun muassa PECS (Picture Exchange Communication System), Keskustelumatot ja TEACCH-menetelmä. (Heister Trygg 2010, 65–67.)

Kuva 1. Esimerkkejä erilaisista kuvista Papunetin kuvapankissa. (Kuvat: Papunet 2017).

Kuvien hyödyntäminen puhetta tukevana ja korvaavana keinona ei vaadi diagnoosia vaan käytämme jokainen niitä päivittäin. Esimerkiksi kuvallisen ohjekirjan ja kartan lukeminen, liikennemerkkit sekä wc- ja poistumistiekyltit voivat tukea kommunikointiamme. Puhetta tukevat ja korvaavat keinot tukevat näin arjen sujumista. Lasten kanssa keinoja voidaan hyödyntää myös motivoimaan puheen tuottamista sekä edistämään kielen ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Kuvien käyttö helpottaa kommunikointia, sillä kuva pysyy aina samana eri henkilöidenkin näyttämänä. Sanallinen viesti taas häviää nopeasti ja muuttuu helposti toistettaessa. (Saari & Pulkkinen 2009, 6-7.)

Kun kuvia hyödynnetään kommunikoinnissa lasten kanssa, tärkeää on valita kuvat lapsen tarpeiden, kykyjen, ymmärryksen ja mieltymysten mukaisesti. Lapsen tulee ymmärtää, mikä yhteys asialla tai esineellä on sitä esittävään kuvaan. Kuvan tulee olla yksinkertainen, mutta riittävän kuvaava. Kommunikointi kuvia voidaan hyödyntää päiväkodin arjessa monipuolisesti, muun muassa strukturointiin, toiminnan ohjaukseen ja tunteiden ilmaisuun. (Saari & Pulkkinen 2009, 7). Käsitelien strukturointia, toiminnan ohjausta ja tunteita seuraavissa luvuissa.

2.4 Kuvat strukturoinnin, toiminnanohjauksen ja tunneilmaisun tukena

Käsite struktuuri tarkoittaa toiminnan rakennetta ja sille asetettuja kehyksiä, jonka sisällä toiminta tapahtuu. Siihen voidaan ajatella kuuluvan myös toiminnan suunnittelu ja toteutus. Strukturoidussa toiminnassa eri toiminnan vaiheet toistuvat samanlaisessa järjestyksessä. Varhaiskasvatuksessa strukturointi näkyy yleisimmin säännöllisenä, strukturoituna päiväjärjestyksenä, mutta sitä voidaan käyttää myös jokaisessa toimintahetkessä ja siirtymätilanteessa erikseen. Struktuurin määrä erilaisissa toiminnoissa määräytyy lasten tarpeiden mukaisesti. Strukturoitu toiminta lisää rauhallisuutta, vähentää levottomuutta sekä toimii lapsen kuntouttavana elementtinä. (Koivunen 2009, 62–63.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan strukturoinnissa kuvat ovat hyvä apuväline, sillä ne auttavat lasta struktuurin hahmottamisessa. Visuaalinen päiväjärjestys toimii struktuurin hahmottamisen lisäksi kommunikointivälineenä. (Vilén ym. 2006, 531.) Kuvat auttavat havainnollistamaan aikaa, esimerkiksi päivän ja vuoden kulua. Yhteisessä aamutuokiossa voidaan kuvista katsoa, mikä päivä, kuukausi, vuodenaika, vuosi ja sää tällä hetkellä on. (Ketonen ym. 2014, 207, 209.) Kuvien avulla lapsi voi vapaasti keskustella menneistä, tämän hetkisistä ja tulevista tapahtumista sekä tulevista muutoksista (Vilén ym. 2006, 533).

Kuvia voidaan hyödyntää myös lapsen toiminnanohjauksessa (Koivunen 2009, 86). Toiminnanohjauksessa on kyse lapsen kyvyistä suunnitella, ohjata, arvioida, sekä tarvittaessa korjata omaa toimintaansa (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 37). Toiminnanohjaus tukee lasta ajan hahmottamisessa, siirtymätilanteissa, tarkkaavuuden osataidoissa sekä kielellisissä vaikeuksissa. Kuvat jäsentävät tilanteita ja ongelmia, selkiyttävät toiminnan ohjeita sekä kiinnittävät lapsen huomion toimintaan. (Koivunen 2009, 86.)

Kuvien avulla voidaan siis konkretisoida ja tukea lähes kaikkia arjen toimintoja. Ne auttavat lasta esimerkiksi muistamaan mitä kulloinkin tulee tehdä ja missä järjestyksessä edetään. Esimerkiksi wc:ssä voi olla kuvasarja, jonka avulla lapsi voi opetella itsenäistä selviytymistä wc-toiminnoissa. Kuvilla voidaan tukea myös

pukeutumistilanteita. Kuvallisen pukeutumisjärjestyksen avulla lapsi oppii hahmottamaan pukeutumisjärjestystä. (Ketonen ym. 2014, 209, Vilén ym. 2006, 533–534.)

Kuvat tukevat lapsen itsenäistä siirtymistä tehtävästä ja toiminnosta seuraavaan. (Vilén ym. 2006, 534.) Kuvia voidaan hyödyntää eri vaihtoehtojen valinnassa. Eri-laisten valintataulujen avulla lapsi voi näyttää esimerkiksi häntä kiinnostavan leikin, pelin, lelun tai lorun sekä löytää ja valita itselleen mieluisan toiminnon. (Ketonen ym. 2014, 208-209, Vilén ym. 535.) Liitettäessä kuva ympäristön esineisiin ja tarvikkeisiin, lapsen on helpompi ymmärtää, että esine ja kuva vastaavat toisiaan. Kuvat myös kertovat mitä materiaalia kaappi tai laatikko sisältää. (Ketonen ym. 2014, 208.) Esimerkiksi Hattunen ja Liljeroos (2014) sekä Mohell ja Sillanpää (2009) ovat tehneet opinnäytetyön kuvallisista leikinvalintatauluista varhaiskasvatuksessa.

Erilaisissa ryhmätilanteissa kuvat auttavat lasta tilanteen seuraamisessa ja havainnollistavat erilaisia asioita. (Vilén ym. 2006, 534.) Kuvalliset toimintaohjeet ja säännöt selkiyttävät ryhmätilanteita ja ryhmän toimintaa. Kuvien avulla voidaan esimerkiksi havainnollistaa laulun sanoja ja loruja sekä helpottaa sadun kuuntelemista (Ketonen ym. 2014, 208-209). Kuvat auttavat lasta seuramaan sadun juonta sekä keskittymään tarinaan. Lapsi voi myös järjestää sadun juonenmukaisia kuvia oikeaan järjestykseen sekä antaa itse kuvittaa lapsen omia satuja ja kertomuksia. (Hatva 2002, 33, 43, Ketonen ym. 2014, 209.) Omia satuja lapsi voi kertoa myös esimerkiksi postikorteilla tai lehdestä leikatuilla kuvilla niin, että lapsi valitsee tarinaansa kuvat pöydälle asetetuista kuvista ja asettaa ne tarinan mukaiseen järjestykseen (Pentikäinen, Ruhala & Niinistö 2007, 135).

Kuvat ovat hyvä tukikeino myös ristiriitatilanteissa ja tunteiden ilmaisussa. Ristiriitatilanteissa kuvallinen ohje rauhoittaa tilannetta ja tunnekuohussa olevaa lasta. Kuvallinen ohje vähentää aikuisen negatiivista puhetta lapselle, on sanallista ohjetta selkeämpi ja ei herätä yhtä helposti vastareaktiota lapsessa. (Vilén ym. 2006, 534.) Tunnekuvat tukevat lasta tunnistamaan, erottamaan, nimeämään ja ilmaisemaan omia tunnetiloja (Saari & Pulkkinen 2009, 41, Vilén ym.

2006, 534). Kuvia voidaan käyttää esimerkiksi ilmeiden tunnistamisessa, esimerkiksi etsimällä iloinen tai surullinen ilme (Saari & Pulkkinen 2009, 41). Tunnekuvat tukevat lasta myös kertomaan sanallisesti tunteistaan (Vilén ym 2006, 534). Kuvia osana tunnekasvatusta ovat opinnäytetyössään käsitelleet muun muassa Laukkanen ja Heikura-Toropainen (2012).

Arjen strukturointiin ja toimintoihin liittyvät kuvat on hyvä laminoida. Näin ne kestävät kovaakin käyttöä ja kosteutta. Kuvia voidaan sijoittaa esimerkiksi lokerikkoihin, kuvataskuihin, tarranauhalla tai sinitarralla tauluun, pyykkipojilla narulle, magneetilla jääkaapin oveen sekä aikuisen kaulaan nipuksi. Kuvien käyttöä selkeyttää, kun eri luokkaan (esim. säännöt, pukeutuminen, ruokailu) kuuluvat kuvat on tulostettu eriväriselle pohjalle. (Ketonen ym. 2014, 208.)

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja eettiset lähtökohdat

Opinnäytetyöni tarkoitus on tuottaa Pikkulinnan päiväkodin 1-3-vuotiaiden lapsiryhmään arkea helpottavia ja strukturoivia kuvia. Tarkoituksena on tuottaa kuvia, jotka palvelevat juuri tätä ryhmää mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyöni tavoitteena on tukea kuvien avulla arjen sujumista Pikkulinnan päiväkodissa sekä vahvistaa omaa ammatillista osaamistani kuvien käytöstä monipuolisesta hyödyntämisestä päiväkodissa. Lisäksi tavoitteenani on löytää, mikä merkitys kuvilla ja kuvien käytöllä on päiväkodissa. Tutkimuskysymykseni on:

Millä tavoin kuvia voidaan hyödyntää 1-3-vuotiaiden lasten kanssa päiväkodin arjessa?

Opinnäytetyöni olen aloittanut perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä aikaisempiin opinnäytetöihin. Tarkoitukseni on yhdessä Pikkulinnan työntekijöiden kanssa teorian ja havainnoinnin kautta perehtyä siihen, miten kuvia voitaisiin hyödyntää juuri Pikkulinnan 1-3-vuotiaiden ryhmässä. Perehtymisen jälkeen toteutan opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden.

Tuotan tarvittavat kuvat Pikkulinnan 1-3-vuotiaiden ryhmään. Kuvat lainaan Papunetin kuvapankista. Kuvapankista löytyy erilaisia piirroskuvia sekä valokuvia. Kuvia saa käyttää ja jakaa epäkaupallisessa tarkoituksessa, kunhan niiden alkuperäinen lähde mainitaan (Papunet 2017). Tarvittaessa tuotan kuvia myös itse piirtäen tai valokuvaten. Kuvien tuottamisen jälkeen ohjeistan Pikkulinnan 1-3-vuotiaiden lapsiryhmää ja ryhmän kasvattajia kuvien käytössä. Kuvien tuottamisen jälkeen, ja kun kuvat ovat päässeet osaksi arkea, tarkoitukseni on haastella ryhmän kasvattajia kuvien käytöstä, toimivuudesta ja merkityksistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaan tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, jotta se olisi eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa sekä sen tulokset us-

kottavia. Hyvän tieteellisen käytännön keskeinen lähtökohta tutkimuseetiikan näkökulmasta muun muassa, että tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa toimitaan rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. Tutkimuksessa tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat eettisesti kestäviä, tutkimuksen toteuttaminen avointa sekä tulosten julkaiseminen vastuullista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4, 6.)

Omassa opinnäytetyössäni olen näiden toimintatapojen mukaan merkinnyt huolellisesti ja asianmukaisesti käyttämäni lähteet ja lähdeviitteet. Työssäni olen käyttänyt vain luotettavia lähteitä. Haastattelut ja litteroinnit eivät ole olleet muiden saatavilla ja työni valmistuttua hävitän nämä. Työssäni ei myöskään näy haastateltavien nimiä eikä heidän haastatteluvastauksiaan voida tekstissäni tunnistaa. Haastattelun ja sen analysoinnin olen toteuttanut teemahaastattelun menetelmien mukaisesti. Avoimuutta olen noudattanut työssäni lähettämällä kirjeet lasten koteihin opinnäytetyöni aiheesta sekä samalla kysynyt luvat lapsen havainnointiin (Liite 1).

Tutkimuksessa tulee asianmukaisella ja kunnioittavalla tavalla huomioida muiden tutkijoiden työt ja viitata heidän julkaisuihinsa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Opinnäytetyössäni olen perehtynyt laajasti aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä selvittänyt aikaisempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä. Aikaisempiin tutkimuksiin olen myös viitannut työssäni. Lisäksi tekstissäni olen viitannut käyttämäni lähteeseen.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti toteutetussa tutkimuksessa on hankittu tarvittavat tutkimusluvut (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Pikkulinnan päiväkodin ja kouluni kanssa teimme kirjallisen toimeksiantosopimuksen, jossa sovimme opinnäytetyöni tekemisestä päiväkotiin. Lisäksi kysyin luvat päiväkodin ja lapsiryhmän nimen julkaisemiseen.

3.2 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, joka on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa työelämään käytännönläheisesti jonkinlainen tuote, tilaisuus tai tapahtuma. Tuote voi olla esimerkiksi ohjeistus, opas tai perehdytyskansio. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä tuotan kuvamateriaalia Pikkulinnan päiväkodin käyttöön.

Pelkkä toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu tuote ei vielä riitä opinnäytetyöksi ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöhön on lisäksi kyettävä yhdistämään teoreettista tietoa, pohtimaan kriittisesti teorian avulla käytännön ratkaisuja sekä niiden avulla kehittämään alan ammattikulttuuria. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41-42.) Opinnäytetyössäni olen perehtynyt teoreettiseen tietoon kuvista ja niiden hyödyntämiseen päiväkotiarjessa. Opinnäytetyöhöni kuuluvan haastattelun kautta käytännön toteutusta pystytään heijastamaan teoriatietoon ja näin kehittämään varhaiskasvatuksen ammattikulttuuria kuvien hyödyntämisen osalta.

Opinnäytetyössäni olen hyödyntänyt teemahaastattelun keinoja. Haastattelu on tapa kerätä laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen ei-numeraalista aineistoa. Teemahaastattelu on yhteiskuntatieteellisissä opinnäytetöissä käytetty haastattelutyyppi. Siinä haastattelijalla on valmiiksi mietittynä haastatteluteemoja. Haastattelutilanteesta pyritään luomaan mahdollisimman vapaamuotoinen. Teemat kuitenkin ohjaavat keskustelua ja haastattelijan on huolehdittava, että kaikki teemat käydään läpi jokaisen haastateltavan kanssa. Jokaisen kanssa teemojen järjestys ja käsittelyn laajuus voi vaihdella. (Eskola 2007, 32.)

Toteutin opinnäytetyössäni teemahaastattelun yksilöhaastatteluna. Haastattelu valikoitui opinnäytetyöni toiminnallisen osan tueksi, jotta teoriatieto ja käytäntö nivoutuvat toisiinsa. Haastatteluksi valikoitui teemahaastattelu, sillä koin sen parhaaksi ja helpoimmaksi tavaksi kerätä tarvitsemani aineistoa. Teemahaastattelut toteutin yksilöhaastatteluna, jotta haastattelut olivat mahdollista tehdä päiväkotiarjen lomassa. Ryhmähaastattelu olisi vaatinut, että haastattelut olisi kasvattajien kanssa tehty päiväkotiajan ulkopuolella.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytänteitä voidaan käyttää väljemmin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Haastattelujen litteroinnin ei myöskään tule välttämättä olla yhtä välttämätöntä ja järjestelmällistä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57, 63-64.) Omassa opinnäytetyössäni olen litteroinut haastatteluaineistoin täsmällisesti. Täsmällisen litteroinnin avulla saatua aineistoa oli helppoa järjestää teemoittain ja analysoida.

Ennen opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aloittamista olin yhteydessä Pikkulinnan päiväkodin johtajaan. Hänen kanssaan sovimme tekeväni toiminnallisen osuuden samassa lapsiryhmässä ja samanaikaisesti opintoihin kuuluvan harjoittelun kanssa tammi-maaliskuussa 2016. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteuttaminen lähti liikkeelle lapsiryhmän lastentarhanopettajan kanssa käydyistä keskusteluista. Yhdessä pohdimme sitä, millaiset kuvat ryhmän kasvattajat kokevat tarpeellisina juuri tälle lapsiryhmälle. Keskustelimme myös siitä, millä tavoin toteutetut ja millaiset kuvat ovat mahdollisimman käyttökelpoisia alle kolme vuotiaiden lasten kanssa.

Pikkulinnan 4-6-vuotiaiden lasten ryhmässä kuvia oli aikaisemmin käytössä jonkin verran. Alle kolmevuotiaiden ryhmässä käytössä oli entuudestaan ainoastaan päiväjärjestys. Päiväjärjestyskuvia ei käytetty lasten kanssa säännöllisesti. Ne kuitenkin löytyivät keskeiseltä paikalta niin, että lapsilla oli mahdollisuus tutkia niitä.

Keskustelussa lastentarhanopettajan kanssa esiin nousi, että kuvien lisääminen päiväkotiin ja erityisesti tähän lapsiryhmään on varmastikin hyödyllistä. Ajatus kuitenkin oli, että kuvia ei saa olla liikaa, jotta lapset kykenevät hahmottamaan kuvat ja niiden tarkoituksen. Lastentarhanopettaja koki tärkeänä, että kuvat ovat selkeitä ja niissä esitettävät asiat helposti lapsenkin tunnistettavissa.

Keskustelujen ja kasvattajien havaintojen kautta totesin, että tarvetta lasten havainnoinnille ja kasvattajien kyselylle tai haastattelulle ei tässä työvaiheessa ole tarvetta. Kasvattajien havainnot pidemmältä aikaväliltä oli mielestäni riittävät ja

hyvät kuvien toteuttamiseen. Kasvattajat kokivat tarpeellisina toteuttaa päiväkotiryhmälle kuvia pukemisjärjestyksestä ja käsienpesun vaiheista sekä merkitä kuvien lelujen paikat. Yhteinen näkemysemme oli, että näillä kuvilla on hyvä aloittaa kuvien lisääminen päiväkotiryhmään, eikä heti kerralla kannata tuoda enempää uusia kuvia.

Myöhemmin tekemästani haastattelusta ilmeni, että päiväkodin kasvattajilla oli jonkin verran kokemusta kuvien käytöstä päiväkodeissa. Kuvitettu päivärytmi oli kaikista tutuin heille, ja se olikin ollut yleensä aina seinällä eri päiväkodeissa, joissa he olivat työskennelleet. Kokemus oli, että päivärytmi on ollut apuna jäsentämässä lapsen päiväkotipäivää. Se selkeyttää päivän kulkua ja rutiineja. Päivärytmi helpottaa lasta ymmärtämään esimerkiksi sen, milloin häntä tullaan hakemaan.

Kokemuksia kuvien käytöstä oli erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa, mm. down-lapsen ja ylivilkkaan lapsen kanssa. Lisäksi kuvia oli hyödynnetty maahanmuuttajalasten ja -perheiden kanssa. Tällöin kuvien avulla kommunikoihin koko perheen kanssa, sillä yhteistä kieltä ei ollut. Kuvien avulla esimerkiksi kerrottiin vanhemmille päivän toimista. Jokainen kasvattaja oli kokenut kuvienkäytön hyödylliseksi erityisesti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja noin 3-vuotiaiden lasten kanssa. Kokemus oli, että erilaisia kuvia on helppo löytää, mutta tärkeää on löytää sellaiset kuvat, jotka lapsi ymmärtää.

Pikkulinnassa pienten ryhmässä ei ollut aikaisemmin juuri käytetty kuvia. Kuvitettu päivärytmi (kuva 9) oli seinällä, mutta tällä hetkellä sitä ei hyödynnetty. Aikaisemmin sitä oli hyödynnetty päiväkotiin tulleen uuden lapsen kanssa päiväkotiin sopeutumisen edistämiseksi. Päivärytmin käyttö oli kuitenkin jäänyt. Ajatusta kuvien käytöstä ja sen lisäämisestä oli kasvattajilla ollut kuitenkin jo aiemmin. He olivat miettineet esimerkiksi päiväjärjestyksen käytön lisäämistä ja kuvia vessatilanteisiin.

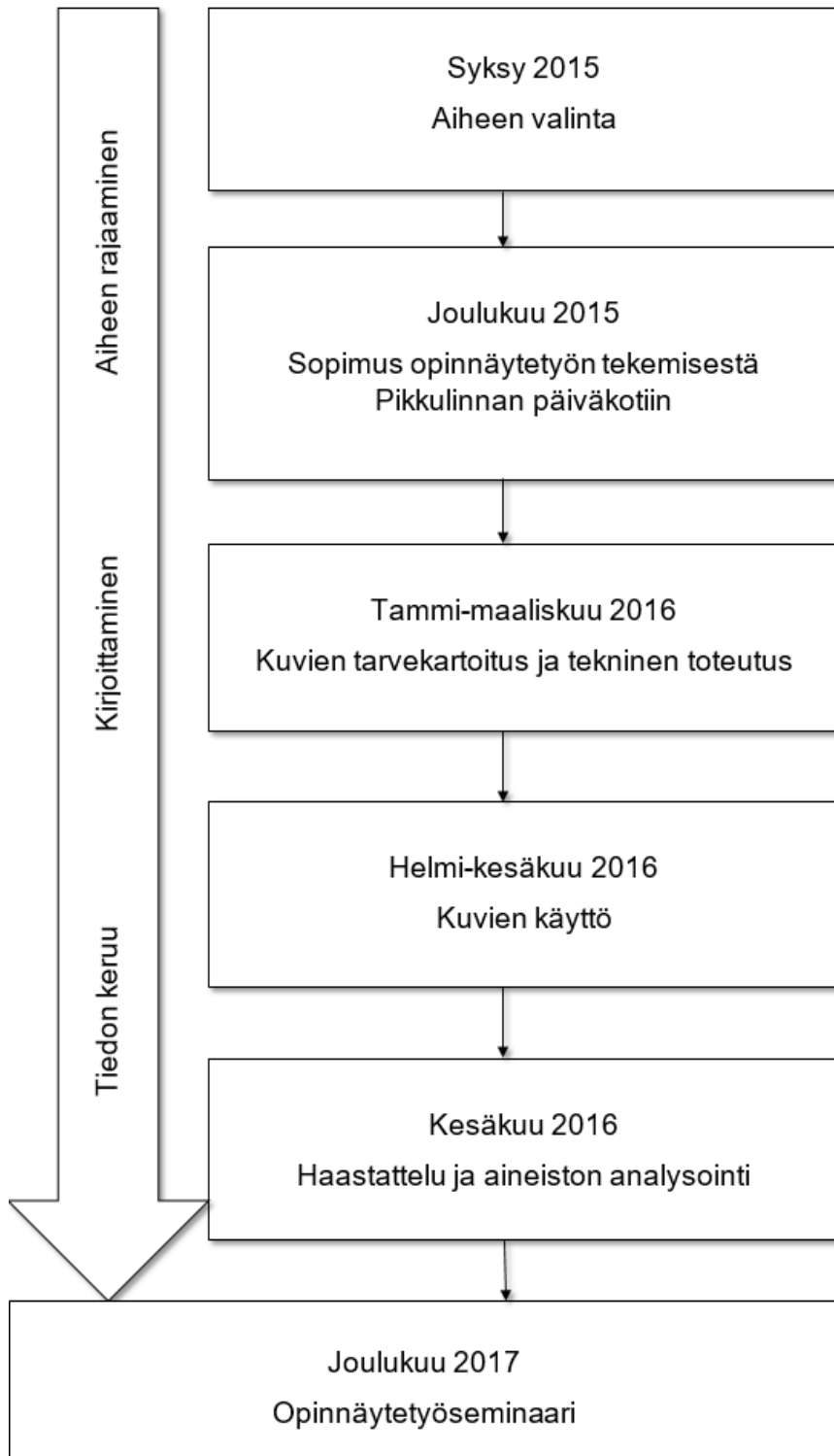
Kuva 2. Esimerkki kuvitetusta päiväjärjestyksestä. (Päiväjärjestyskuvat: Papunet 2017.)

Kuvien käytön lisääminen oli jäänyt kuitenkin toteuttamatta. Kasvattajat kokivat, että aikaa oli rajallisesti eikä kuvien lisäämistä vain ole saatu aikaiseksi. Kuvien lisääminen vaativat tietoisin panostamisen ja ajanottamisen juuri siihen asiaan, joten se on jäänyt. He kokivat, että opinnäytetyön kautta tuli kuvien lisäämiseen tarvittava aika, sillä oli joku, joka paneutui juuri siihen.

Opinnäytetyön aihe ja kuvien tuominen päiväkotiin koettiin hyvänä ja positiivisena asiana. Tärkeää oli, että oli joku, joka paneutui ajan kanssa kuviin. Yhdellä kasvattajista oli mietityttänyt, voiko kuvia hyödyntää tässä ryhmässä, sillä ajatus oli aina ollut, että kuvia käytetään ainoastaan erityistä tukea tarvitsevien lasten

kanssa. Häinkin kuitenkin suhtautui uteliaana ja positiivisin mielin kuvien lisäämiseen. Kasvattajat kokivat kuvat tervetulleina sekä itsellensä että koko ryhmälle. Kokemukset osoittautuivatkin positiivisiksi. Aihe nähtiin hyvänä, hyödyllisenä ja osuvana arkeen tuotuna asiana.

Opinnäytetyön prosessin olen aloittanut syksyllä 2015 ja joulukuussa 2017 esitän valmiin työni. Tiedon keruu, kirjoittaminen sekä aiheen rajaaminen ovat jatkuneet läpi opinnäytetyön prosessini. Opinnäytetyön aihe on rajautunut toiminnallisen osuuden, tiedonkeruun ja kirjoittamisen myötä. Seuraavassa kuviossa kuvaan opinnäytetyöprosessin etenemistä (Kuvio 1).

Kuvio 1: Opinnäytetyön prosessi

3.3 Kuvien tekninen toteutus ja käyttö

Aloitin kuvien toteuttamisen kirjaamalla, mitä kuvia tarvitsen. Tämän jälkeen etsin tarvittavat kuvat Papunetin kuvapankista. Kaikkia kuvia en löytänyt kyseisestä kuvapankista, joten piirsin ja valokuvasin osan kuvista itse. Pukemisjärjestyskuvat (kuvat 2 ja 3) laminoin ja toteutin niille kartongista taustan. Kuvat asetettiin eteiseen, siihen tilaan jossa pukeminen kenkiä lukuun ottamatta tapahtui. Käsienpesujärjestyskuvat (kuva 4) kiinnitin kontaktilla käsienpesualtaiden luo sopivalle korkeudelle niin, että lapset pystyvät näkemään ne helposti käsiä pestessä. Lelulaatikkoihin kiinnitin kontaktilla kuvan niistä leluista, mitkä kuhunkin laatikkoon kuuluvat (kuva 5-8).

Kuva 3-4. Esimerkkejä pukemisjärjestyskuvista. (Pukemisjärjestys kuvat Papunet 2017 ja itse tuotetut kuvat.)

Kuva 5: Esimerkki käsienspesujärjestyskuvista. (Käsienspesujärjestyskuvat: Papunet 2017.)

Kuvat 6-9. Esimerkkejä lelulaatikkokuvista. (Lelulaatikkokuvat: Papunet 2017 ja itse tuotetut kuvat.)

Emme käyneet kuvia yhdessä läpi, vaan aina sopivassa tilanteessa tutustuin niihin yhden tai useamman lapsen kanssa. Siivoustilanteessa siivosimme lelut lasten kanssa yhdessä ja samalla katsoimme kuvista ja mietimme mihin laatikkoon mikäkin lelu kuuluu. Suurin osa leluista oli lasten helppo löytää omaan laatikkonsa, sillä he olivat melko hyvin jo oppineet mihin eri lelut kuuluvat. Haasteita toivat ne lelut, jotka ennen oli olleet sekaisin laatikossa ja vasta kuvien tulon kautta niitä alettiin enemmän järjestellä. Esimerkiksi nukkeleikeissä lapset olivat aiemmin siivonneet kaikki lelut sekaisin laatikkoihin, mutta nyt harjoittelivat kuvien avulla niiden lajittelua esimerkiksi astioihin ja nukenvaatteisiin.

Käsienpesukuvia hyödynsin wc-tilanteissa niiden lasten kanssa, joilta käsienpesu ei sujunut vielä täysin itsenäisesti. Pienten lasten kanssa opettelimme käsienpesua kuva ja vaihe kerrallaan. Isompien lasten kanssa kuvia hyödynsimme muistuttamaan käsienpesujärjestyksessä ja kertasimme muun muassa sitä, että yksi painallus saippuaa riittää. Kokemukseni oli, että kuvat lisäsivät vessatilanteeseen jouhevuuutta, sillä kuvien avulla lapset siirtyivät jouhevasti vaiheesta toiseen, ja turha veden valuttaminen väheni. Kuvien avulla myös ne lapset, jotka tarvitsivat enemmän tukea käsienpesussa, pystyivät opetella yhdessä aikuisen kanssa käsienpesun järjestystä.

Pukemisjärjestyskuvat sijaitsivat keskeisellä paikalla eteisessä. Siinä jokaisella oli mahdollisuus käydä tarkistamassa pukemisen järjestystä. Lasten kanssa, jotka eivät vielä osanneet itse pukea tai tarvitsivat pukemisjärjestyksessä aikuisen tukea, katsoimme yhdessä seinältä, mikä vaate seuraavaksi puetaan. Haasteena tilan ahtauden vuoksi oli, että kuvia lähimpänä olevat lapset pystyivät niitä helpoiten hyödyntämään. Lapset innostuivat kuvien avulla pukemisesta ja myös lapset, jotka osasivat pukea täysin itsenäisesti, halusivat käydä aika ajoin kuvia katsomassa. Osalle kuvat toivat huomattavasti lisää motivaatiota pukemiseen ja omatoiminen pukeutuminen sujui helpommin. Uskon, että lapset saivat pukemisjärjestyskuvien kautta mukavia onnistumisen kokemuksia.

Pukemisjärjestyskuvia hyödynsin eteisen lisäksi myös erillisessä tilassa kerrallaan yhden tai kahden lapsen kanssa. Kuvat laitoin lattialle näkyviin, ja yhdessä

mietimme, mikä kuva ja mikä vaate seuraavaksi puetaan. Kun oikea kuva oli löytynyt, sanoimme sitä esittävän vaatteiden nimen ja etsimme sen vaatteiden joukosta. Joskus teimme myös niin, että minä näytin kuvan, lapsi etsi vaatteiden ja toistimme vaatteiden nimen. Kokemukseni oli, että juuri näissä rauhallisissa tilanteissa keskittyminen kuviin ja pukemiseen säilyi ja kuvien hyödyntäminen monipuolistui. Näistä tilanteista opin, että kuvien avulla voidaan muun muassa motivoida lapsia omatoimiseen pukemiseen, vahvistaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta sekä tukea lapsen kielenkehitystä.

Haastattelin kuvien käyttöön liittyen lapsiryhmän kasvattajia, joita oli kolme. Haastattelun toteutin alkukesästä 2016, jolloin kuvien käyttöönotosta oli kulunut noin neljä kuukautta. Haastattelin jokaista työntekijää yksitellen, sillä näin saimme haastattelut sujumaan jouhevasti päiväkotitoiminnan ohella. Toteutin haastattelut teemahaastattelun keinoja hyödyntäen. Äänitin ja litteroin haastattelut. Keräämästäni aineistoista tein aineistonanalyysin. Halusin haastattelun tulokset laajasti näkyviin työhöni, jotta kokemukset kuvien käytöstä tulisivat mahdollisimman monipuolisesti esille. Näin myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on mahdollista saada työhönsä monipuolista aineistoa kuvien käytön kokemuksista päiväkodissa.

Haastattelun teemat olivat seuraavat:

- Aikaisemmat kokemukset kuvien käytöstä
- Ajatukset kuvien lisäämisestä Pikkulinnaan ennen opinnäytetyötä sekä ajatukset opinnäytetyön aiheesta
- Pukemisjärjestyskuvat
- Käsienpesujärjestyskuvat
- Lelulaatikkokuvat
- Päiväjärjestys
- Kuvien käytön merkitys ja haasteet
- Kuvien käyttö tulevaisuudessa

3.4 Kuvien käytön arviointi

3.4.1 Pukemisjärjestyskuvat

Lapsiryhmän kasvattajat kokivat pukemisjärjestyskuvat hyödyllisiksi. Kuvat antoivat lapsille lisämotivaatiota pukemiseen. Lapset ottivat kuvat hyvin vastaan ja niiden myötä pukeminen lähti sujumaan. Tämän jälkeen tarve kuvien käytölle vähentyi. Kuvat olivat aikansa seinällä, mutta myöhemmin ne oli otettu pois. Syynä tähän kasvattajat kertoivat tarpeen vähenemisen lisäksi sen, että lapset repivät kuvia irti. He kuitenkin uskovat, että kuvat otetaan taas käyttöön, kun niille nähdään tarvetta.

Pukemisjärjestyskuvien käytössä lapset vaativat aikuisen tuen. Esimerkiksi lapset osasivat itsenäisesti käydä katsomassa kuvan, kun aikuinen kehotti siihen. Pukemisjärjestyskuvien koettiin edesauttavan lasten itsenäistä pukemista ja motivaation pysymistä pukemistilanteessa. Selkeät kuvat saivat lapset innostumaan pukemisesta ja niiden avulla he oppivat itsenäisemmin katsomaan mikä vaate tulee seuraavaksi.

Haasteena pukemisjärjestyskuvien käytössä kasvattajat näkivät sen, että lapset repivät kuvat irti seinältä sekä ajankäytön. Kokemus oli, että kuvista oli tullut lapsille ikään kuin leikkiväline, eivätkä kuvat tahtoneet pysyä paikoillaan. Haasteena nähtiin, miten pukemisjärjestyskuvat saataisiin paikkaan, jossa ne olisivat lasten tasolla ja helposti saatavilla, mutta niin ettei lapset pystyisi niitä repiä. Ajatuksena tuli, että voisiko kuvat toimia paremmin esimerkiksi niin, että olisi eri vuodenajoille kiinteät kuvat, joita lapset eivät saa revittyä irti.

Kasvattajat kokivat ajan rajalliseksi pukemistilanteessa ja pukemisjärjestyskuvien käytössä. Pukemistilanteen tulisi olla sujuva. Lapsia sekä autettavia on kuitenkin paljon ja kuvien käyttö vie aikaa sekä käytännössä yhden aikuisen. Yksi aikuinen ei voi ottaa yhtä lasta, jonka kanssa käyttää kuvia ja jättää muita lapsia kahdelle aikuiselle. Kuitenkin kuvien käytöstä oli saatu kokemus, että niiden avulla lapset

oppivat nopeammin pukemisen taidon ja näin sujuvuus oli lisääntynyt pukemistilanteeseen. Ihannetilanteena nähtiin, että kuvien kautta saataisiin rauha pukemistilanteeseen.

Pukemisjärjestyskuvien merkityksiä lapselle nousi haastatteluista useita. Näitä olivat pukemisjärjestyksen hahmottaminen, pukemaan oppiminen, itse oppimisen riemu, ilo kuvien katsomisesta, onnistumisen elämykset ja positiiviset kokemukset. Kuvat auttoivat lasta moniosaisissa ohjeissa muistamaan, mikä vaate tulee seuraavaksi. Kuvat helpottivat lasta, sillä osa lapsista vaatii helpon ja yksinkertaisen ohjeen sekä ohjeet voivat olla lapselle helpompi vastaanottaa ohjeita.

Kuvien kautta pukemaan oppiminen nähtiin menevän eteenpäin. Pukemistilanteessa toistaminen väheni. Aikuisen ei tarvinnut enää toistaa ohjeita koko aika uudelleen (esimerkiksi: ”pane villasukat, pane villasukat!”). Kasvattajat uskoivat, että jos kuvat saataisiin toimimaan entistä paremmin, muuttuisi pukemistilanne entistä helpommaksi. Esimerkiksi useampi kuvataulu voisi rauhoittaa tilannetta, sillä lapset eivät olisi kaikki saman taulun ääressä.

3.4.2 Käsienpesujärjestyskuvat

Käsienpesujärjestyskuvat ovat lapsiryhmässä edelleen käytössä. Haastatteluista ilmeni, että kuvia käytetään joskus enemmän ja joskus vähemmän. Lapset osaavat käyttää osittain kuvia itsenäisesti, mutta osa vaatii myös aikuisen tukea. Aikuisen voi esimerkiksi kehottaa lasta katsomaan kuvista sekä muistuttaa käsienpesujärjestyksestä.

Käsienpesujärjestyskuvat nähtiin toimiviksi. Kuvat ovat hyvin esillä niin, että lapset näkevät ne, mutta eivät pääse repimään niitä irti. Kuvissa on myös sopivan vähän vaiheita, mikä helpottaa niiden käyttöä. Isommat osaavat käyttää kuvia hyvin ja itsenäisesti. Pienemmätkin oppisivat kuvien käytön varmasti paremmin, jos kuvia käytäisiin heidän kanssaan vielä enemmän kuva kuvalta läpi. Kasvattajan panostuksella lasten itsenäinen kuvien käyttö lisääntyisi.

Käsienpesujärjestyskuvien koettiin tukevan vuorovaikutustilannetta. Kuvien avulla lapsi saa ohjeet ja informaation eri aistien kautta. Näön kautta vahvistetaan ohjetta. Kuvien nähtiin helpottavan wc-tilannetta, sillä niiden avulla lapset oppivat pesemään käsiä itsenäisesti ja myöhemmin myös ilman kuviakin. Haasteita kuvien käytöllä työntekijät eivät nähneet.

3.4.3 Lelulaatikkokuvat

Kokemukset lelulaatikkokuvien toimivuudesta vaihtelivat. Osa koki, että ne toimivat hyvin ja lapset osaavat itsenäisesti katsoa mihin lelut kuuluvat. Osalla kokemus taas oli, että aluksi kuvat olivat toimineet paremmin ja myöhemmin niiden käyttö oli jäänyt kaikilla. Kuvia ei tule niin hyvin enää noudatettua. Aika ajoin lelut kuitenkin järjestetään oikeisiin laatikkoihin.

Lelulaatikkokuvien käytössä aikuisen rooli nähtiin tärkeänä. Aikuisten tulisi olla mukana siivoamisessa ja ohjaamisessa. Tarve aikuisen ohjaukseen nähtiin riippuvan myös lelulaatikon sisällöstä. Esimerkiksi nukkeleikeissä lelut oli helppo lajitella, mutta ”sekalaisista leluista” oli lapsilla haastavampaa hahmottaa mihin ne kuuluvat. Kasvattaja kokivat kuvat pääsääntöisesti havainnollistavina, mutta esiin nousi ajatus, että voisiko osa kuvista olla vieläkin selkeämpiä ja yksinkertaisempia.

Lelulaatikkokuvat ovat helpottaneet päiväkodin arkea. Lasten on helpompi nähdä, mihin lelut kuuluvat. Ohjaaminen tiettyyn leikkiin ja leikin aloittaminen helpottuu, kun lapsi löytää kuvien kautta helposti leikin sekä tietää mistä mikäkin lelu löytyy. Kuvat ovat myös jäsentäneet lelujen paikkoja, eivätkä ne mene niin sekaisin.

3.4.4 Päiväjärjestys

Päiväjärjestys oli Pikkulinnan pienten ryhmän seinällä jo aikaisemmin ennen opinnäytetyötä. Päiväjärjestys oli kuitenkin ollut vähällä käytöllä. Joskus tuokkareissa (=yhteinen tuokio ennen ruokailua) sitä oli hyödynnetty. Kuvien avulla lapsilta oli kyselty ja yhdessä käyty läpi päivän kulku ja tapahtumat. Kuvat toimivat kuitenkin lähinnä lasten leikeissä. He lätkivät kuvia sinne tänne.

Haastatteluissa esiin nousi, että kuvitetun päiväjärjestyksen tulisi löytyä jokaisen päiväkotiryhmän seinältä. Tämän tarkoitus on ennakoida erilaisia haasteellisiakin esiin tulevia asioita lasten päiväkotiarjessa. Kuvien avulla lapset voivat ennakoida tulevia tapahtumia ja tietävät miten päivä tulee etenemään. Kuvat auttavat jäsentämään päivää ja välttämään tilanteita, joissa lapsi ei esimerkiksi suostu tekemään jotain sen vuoksi, että hän ei tiedä mitä tapahtuu.

Päiväjärjestyskuvat oli huomattu merkityksellisiksi lapselle päiväkotiarjessa. Kuvitettu päivärytmi auttaa lasta päiväkodin aloituksessa ja toimintaan sopeutumisessa. Kuvien avulla voidaan yhdessä katsoa mitä tehdään, eikä lapsen tarvitse olla epätietoinen päivän kulusta. Kuvien avulla päivä jäsentyy lapselle paremmin ja hän tietää mitä vaiheita päivään kuuluu ennen kuin häntä tullaan hakemaan.

Vaikka lapsiryhmässä vastaan oli tullut tilanteita, joissa lapsi oli toistuvasti kysellyt, milloin tullaan hakemaan, eivät ryhmän kasvattajat olleet huomanneet hyödyntää kuvia asian läpi käymiseen. Kasvattajien ajatus oli, että heidän tulisi panostaa enemmän päiväjärjestyskuvien käyttämiseen. Ilman aikuisen panostusta eivät lapsetkaan osaa hyödyntää niitä. Kun kasvattajat käyttäisivät ja toisivat kuvia esille, hakeutuisivat lapsetkin varmasti enemmän katsomaan niitä. Kun kuvat tulevat tutuiksi lapsille, hakeutuisivat he itsenäisestikin katsomaan kuvia, eikä kyselisivät aina aikuisilta päivän kulusta.

Kasvattajat kokivat haasteellisena päiväjärjestyksen käytön lapsiryhmässä. Esiin nousi kysymys siitä, miten päiväjärjestystä voisi kehittää toimivammaksi niin, että sitä tulisi käytettyä. Lisäksi pohdintaa oli myös siitä, ovatko ryhmän lapset kuitenkin liian pieniä sisäistämään kuvitettua päiväjärjestystä. Pukemisjärjestyskuvien

tavoin myös päiväjärjestyksessä haasteeksi oli muodostunut myös se, että lapset siirtelivät ja repivät kuvia.

3.5 Kuvien käytön hyödyt ja haasteet

Haastatteluista ilmeni, että opinnäytetyöhön kuuluvien kuvien käytön merkitys korostui perusasioissa ja arkitilanteissa. Pienillä lapsilla asiat lähtevät perusasioiden oppimisesta, joten pari vuotiaille kuvien käyttö näissä tilanteissa on juuri otollinen ikä. Vanhemmille lapsille voisi taas käyttää laajemmin kuvia. Kuvien käyttö lisää lapselle varmuutta omaan toimintaan. Asioita voidaan varmistaa kuvista ja näin lapsi esimerkiksi tietää miten tulee edetä. Kuvien käyttö lisää myös päiväkodin arjen sujuvuutta esimerkiksi käsienpesussa. Haastateltavien kokemus oli, että pukemisjärjestyskuvat olivat toimivimmat ja merkityksellisimmät juuri tälle ryhmälle.

Kuten aiemmin on jo ilmennyt, kuvien käyttö päiväkotiryhmässä oli jäänyt vähäiseksi. Haasteeksi nähtiin kiire, hässäkkä, nopeat siirtymiset, ajanpuute sekä rutiinittomuus. Kuvia ei ollut tullut otettua esille. Haastateltavat kokivat, että kuvien käyttö tulisi ottaa tietoisesti asiaksi. Kun käyttöä olisi enemmän, tulisi siihen myös rutiini ja haasteet vähenisivät. Kaikkien tulisi olla myös ”sinut” kuvien käytön kanssa ja jokaisen tulisi tietoisesti hyödyntää kuvia. Ajatus ajan käyttämisestä ja panostamisesta juuri kuviin tuntuu kuitenkin haastavalta. Toisaalta esiin nousi myös kysymys siitä, että onko kiire vain tekosyy olla käyttämättä kuvia vai onko kyse todellisuudessa vain siitä, että ei jakseta tai viitsit paneutua kuvien käyttöön.

Haastatteluissa pohdittiin myös yleisesti kuvien käytön merkitystä lasten kanssa päiväkodissa. Ajatus oli, että kuvien käyttö kaikkien lasten kanssa auttaa kuvien jäsentämisessä ja asioiden järjestyksessä: missä järjestyksessä asiat toistuvat. Kuvien avulla lapsi voi ymmärtää asioita paremmin, sillä jokainen kokee ja oppii eri tavoin. Kuvien avulla lapsi saa varmuuden omasta tekemisestä ja oppimisesta. Tarve varmistella asioita aikuiselta vähenee. Kuvien käyttö lisää lapsen omaa ajattelua ja ”hoksottimien” käyttöä. Kuvat ovat tukena myös siirtymätilanteissa.

3.6 Kuvien hyödyntäminen jatkossa

Pikkulinnan pientenryhmään oli toiminnallisen osuuteni jälkeen lisätty jo kuvia. Seinälle oli laitettu kuukaudet kuvina sekä kuvia vuodenajoista. Miettimällä omaa lapsiryhmää erilaisia hyödyllisiä kuvia ja käyttötarkoituksia löytyisi varmasti. Haastatteluissa esiin nousi erilaisia ideoita kuvien lisäämiseksi.

Kuvia voisi lisätä eri tapahtumien yhteyteen, kuten esimerkiksi juhlapyyhiin. Kuvat olisivat ennakoimassa tapahtumia ja kuvan näkemällä lapset pystyisivät hahmotamaan tapahtuman paremmin sekä tietävät mitä odottaa. Myös tunteiden sekä sosiaalisten taitojen ja tilanteiden harjoitteluun voitaisiin kuvia hyödyntää. Tunnekuvien avulla voisi esimerkiksi opetella jakamista ja anteeksipyyttämistä.

Kuvia voisi tulevaisuudessa hyödyntää kaikenlaisissa eri tilanteissa. Esimerkiksi muskarissa kuvia voisi olla soittimista ja lauluista. Päiväkodin arjessa käyttöön voisi ottaa myös isoja kuvia, joista voisi näyttää esimerkiksi, että on siivouksen tai uloslähdön aika. Kuvia ei kuitenkaan tulisi olla liikaa, sillä ne voisivat alkaa hämmentää lapsia.

Haastateltavat halusivat oppia kuvien käytöstä jatkossa vielä lisää seuraavia asioita:

- Miten kuvia voisi monipuolisemmin hyödyntää erilaisissa yhteyksissä?
- Miten kuvista voisi saada enemmän hyötyä irti?
- Miten kasvattaja voisi kuvien avulla tukea lasta oikealla tavalla?
- Mitä tämän ikäinen lapsi sisäistää ja ymmärtää kuvista ja kuvien käytöstä?

4 JOHTOPÄÄTÖS JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa Pikkulinnan päiväkodin 1-3-vuotiaiden lapsiryhmään arkea helpottavia ja strukturoivia kuvia, jotka palvelevat juuri tämän ryhmän tarpeita mahdollisimman hyvin. Tavoitteena oli tukea arjen sujumista päiväkodin lapsiryhmässä. Oman ammatillisen osaamisen näkökulmasta tavoitteenani oli vahvistaa osaamistani kuvien monipuoliseen hyödyntämiseen sekä löytää niitä merkityksiä kuville ja kuvien käytölle päiväkodissa.

Tavoitteenani oli tuottaa päiväkotiin ryhmän tarpeita palvelevaa kuvamateriaalia. Uskon, että lastentarhanopettajan kanssa käytyjen keskustelujen kautta juuri nämä toteuttamani kuvat olivat tarpeelliset tälle lapsiryhmälle. Myös omat havainnoti tukevat tätä ajatusta. Lapsiryhmän lapset opettelivat käsienpesua, pukemista ja leikkien siivoamista, joten tämä tilanteet olivat juuri hyvä kohde kuvien lisäämiseen. Pohdittavaksi kuitenkin jäi, olisiko kuvien suunnitteluun kuitenkin ottaa enemmän mukaan lapsiryhmän muita kasvattajia sekä myös lapsia. Näin ryhmän kaikkien jäsenten ajatukset ja ideat olisivat tulleet paremmin esille ja kaikki tasa-arvoisesti osallisina projektissa.

Myös kuvien käytön osalta jäi huomioitavaa. Kuvia ja niiden käyttöä olisin voinut käydä enemmän läpi sekä lasten että kasvattajien kanssa. Kun emme käyneet yhdessä läpi kuvia ja tapoja hyödyntää niitä, jäi kuvien käytön opettelu paljon jokaisen omalle vastuulle. Jokainen meistä aikuisista käytti kuvia omalla tavallaan ja hyödynsi kuvia eri verran. Jos olisin käynyt kuvia yhteisesti läpi, olisi kuvien käytöstä tullut selkeämpää ja helpompaa. Myös lasten olisi ehkä ollut helpompi sisäistää kuvia ja niiden käyttöä. Se, että kasvattajat käyttivät kuvia vähän eri tavalla, saattoi myös hämmentää lapsia kuvien käytössä.

Haastatteluista ilmeni, että kuvien käyttö vaatii aluksi panostusta, mutta myöhemmin muuttuu entistä helpommaksi. Syyksi nousi ”kiire”. Myös vähäiseksi jääneen ohjeistuksen laitoin kiireen piikkiin. Ajattelin, että ei ollut hetkeä, jolloin kuvia olisimme voineet käydä yhdessä läpi. Uskon kuitenkin, että todellisuudessa kauheaa kiirettä ei oikeasti ollut ja tilanteeseen olisi varmastikin löytynyt aikaa. Myös

kuvien käytössä arkitilanteissa voi aluksi tuntua haastavalta löytää aikaa. Kuitenkaan kuvien hyödyntäminen tilanteissa ei vie enempää aikaa. Kun lapsi kuvien avulla oppii esimerkiksi käsienpesun tai tavaroiden siivoamisen, sujuu arki helpommin eikä näihin tilanteisiin vaadita enää niin paljon kasvattajan panostusta. Alussa annettu panostus näkyy myöhemmin.

Kuvien käytöstä jäin myös pohtimaan päivärytmin ja pukemisjärjestyskuvien sijaintia päiväkodissa. Kasvattajien kokemukset olivat, että lapset repivät kuvia ja kuvat olivat sitten lattialla. Kuvat olivat myöhemmin myös siitä syystä nostettu pois. Mietin, että olisiko joku toinen tapa laittaa kuvat esille, jolloin lapset eivät pystyisivät niitä repimään, mutta silti näkisivät kuvat. Esimerkiksi muovitaskut, johon kuvat laitetaan ja tasku vaikkapa tarranauhalla kiinni. Toiseksi pohdin myös sitä, että kun lapsi on kuitenkin kiinnostunut kuvista niin haittaako, vaikka hän saakin koskea kuvaan ja ottaa sen käteen. Kuvat kuitenkin kestävät varmasti melko hyvin lapsen käsittelyä. Muiden leikkien siivoamisen ohella, myös kuvat voitaisiin asettaa takaisin paikoilleen.

Aiheeseen liittyvään teorialtietoon perehtyminen vaati paljon aikaa. Prosessin aikana perehdyin laajasti varhaiskasvatusta koskevaan kirjallisuuteen. Teorialtiedon löytäminen kuvallisen materiaalin hyödyntämisestä päiväkodissa oli haasteellista. Sinnikäs työ kuitenkin palkittiin, ja koen löytäneeni merkityksiä kuvien käytölle päiväkodissa. Lisäksi olen saanut oppia, kuinka kuva vaikuttaa meihin jokaiseen, ja mikä lapsen suhde kuvaan ja sen katsomiseen on. Myös päiväkodin hyvän visuaalisen toimintaympäristön merkitys selkiytyi. Tärkeä huomio oli mielestäni se, mikä tuli esiin myös sekä teoriassa että haastatteluaineissa, että kuvallista materiaalia ei tulisi olla toimintaympäristössä liikaa.

Ajattelen, että arkea helpottavat ja strukturoivat kuvat ovat tukemassa varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatusta. Kuvien avulla lapsi pystyy yhä enemmän ilmaisemaan itseään, ottamaan kontaktia ympäristöön ja lisäämään kommunikointimahdollisuuksia. Lapsi saa myös uusia kokemuksia kuvallisesta maailmasta, oppii jäsentämään omia havaintojaan sekä hyödyntämään aistien kokonaisvaltaisuutta. Kuvat myös tukevat lasta erilaisten symboleiden oppimisessa.

Opinnäytetyöprosessin aikana sain vahvistaa osaamistani kuvien monipuolisesta hyödyntämisestä. Toiminnallinen opinnäytetyö antoi mahdollisuuden perehtyä aiheeseen sekä teoriassa että käytännön työn kautta. Koska oma kiinnostus kuvien hyödyntämiseen on ollut suurta, on mielestäni oman ammatillisen kasvun näkökulmasta tärkeää, että olen aiheeseen myös saanut perehtyä. Olen saanut välineitä kuvien tavoitteelliseen hyödyntämiseen. Uskon, että parhaan hyödyn kuvien käytöstä saakin, kun tietää miksi ja mitä varten niitä hyödyntää.

Olen työstänyt opinnäytetyötäni useamman vuoden. Välillä prosessi eteni nopeammin ja väliin oli kausia, että työ ei edennyt lainkaan. Välillä kiinnostus valitsemaani aihetta kohtaan oli suuri, väliin taas tuntui, että aiheesta ei saa mitään irti ja motivaatiota työn tekemiselle ei löydy. Motivaatiotani olen lisännyt etsimällä ja lukemalla aiheeseen sekä yleisesti varhaiskasvatukseen liittyviä julkaisuja. Uskon, että prosessin hitaalla etenemisellä on ollut myös hyötynsä. Olen saanut rauhassa perehtyä aiheeseen ja työstää asioita mielessäni. Loppua kohden kiinnostus aihetta kohtaan on vain lisääntynyt.

Uskon, että erilaisten kuvien hyödyntäminen lasten kanssa säilyy kiinnostuksen kohteenani läpi elämän. Toiveena onkin, että voisin hyödyntää kuvia entistäkin monipuolisemmin sekä oppia käytännötyössä aiheesta vieläkin enemmän. Kiinnostuksen kohteeksi jää myös se, millaisia kuvien käytön tapoja eri päiväkodeilla on ja millä tavoin he perustelevat omia valintojaan kuvien käytössä.

5 LÄHTEET

Alanko, E. 2014. Kuvat osaksi arkea: Kuvien käytön kehittäminen päiväkodin lapsiryhmässä. Viitattu 14.10.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70260/Alanko_Elisa.pdf?sequence=1

Eskola, J. 2007. 6-8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.

Forsman, A-C. & Piironen, L. 2006. Kuvien kirja. Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen. Vammala: Tekijät ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Halenius, O. 2012. Kuvallisen materiaalin pedagoginen käyttö päiväkodissa. Viitattu 14.10.2017. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/35511/kuvallis.pdf?s>

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Hämeenlinna: Tammi.

Hattunen, T. & Liljeroos, M. 2014. Kuvallinen valintataulu osallisuuden edistäjänä varhaiskasvatuksessa. Viitattu 14.10.2017. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81843/Liljeroos_Marjo_Hattunen_Tiina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hatva, A. 1997. Satu ja sen kuvat. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.) Sadun voimat 2. Polunpäitä sadun maailmaan. 1997. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heister Trygg, B. 2010. Graafinen kommunikointi. Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Suom. P. Rautakoskis. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Hietala, R. & Pentikäinen, L. 2007. Ääniä ja kuvia mediakulttuurissa. Teoksessa Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. (toim.) Mediamatkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. 2007. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Hietala, V. 1996. Kuvien todellisuus. Johdatus kuvallisen kulttuurin ymmärtämiseen ja tulkintaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Huhtanen, K. 2011. Mitä kommunikointi on? Teoksessa Huhtanen, K. (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. 2011. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Häkkä, A. 2014. Taide- ja kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Porvoo: Bookwell Oy.

Hämäläinen, V., Merikoski, H., Munne, T., Nikkilä, T. & Pulli T. 2013. Esteetön viestintä yhteinen asiamme. Arjen käytäntöjä. Opas. Tampere: Avain-säätiö.

Kemppinen, P. 2002. Kavatusvisualisointi. Ajatuksia lasten ja nuorten kasvatuksesta. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy

Ketonen, R., Launonen, K., Ikonen, A., Salmi, P., Palmroth, A., Röman, M. & Mattinen, A. 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se Puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell Oy.

Koivunen, P-L 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Laukkanen, A & Heikura-Toropainen, T. 2012. ”Jee, tuntuu kivalta!” Tunnekasvatusta kuvallisin menetelmin päiväkodissa. Viitattu 14.10.2017. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45499/Laukkanen_Aila_Heikura-Toropainen_Taru_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Launonen, K. 2015. Paljastavat värit, hoitavat kuvat. Opas kuvien maailmaan. Viro: Krista Launonen ja Gummerus Kustannus Oy.

Lehtisare, S. 2012. Prosessikuvaus visuaalisuudesta lapsen ohjauksessa. Viitattu 14.10.2017. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/51456/Lehtisare_Suvi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Leiviskä, S. & Karppinen, K. 2010. ”Kynä, paperi, sakset” Kuvataidekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Viitattu 14.10.2017. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/21485/Kaisa_Karppinen_Suvi_Leiviska.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lemola, H. 2015. Kuvamateriaalin käyttö työmenetelmänä vuorohoitopäiväkodin arjessa. Viitattu 14.10.2017. <https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/98052/Lemola%20Heidi%20Helsinki.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lempinen, T & Korpela, M. 2017. Kuvat monikielisen lapsen kielen oppimisen tukena. Viitattu 14.10.2017. http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/129153/korpela_mira_lempinen_taru.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lindberg, P. 2011. Teoksessa Nurmilaakso & Välimäki (toim.). Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. 2011. Helsinki: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Loukusa, S., Kunnari, S. & Vedenkannas, U. 2011. Pragmaattisen kehityksen taustatekijöitä. Teoksessa Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. 2011. Juva: Bookwell Oy.

Mohell, S. & Sillanpää, A. 2009. Leikinvalintataulu varhaiskasvatuksen työvälineenä. Viitattu 14.10.2017. <https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/4304/Leikinvalintatauluvarhaiskasvatuksentyovalineena.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nasar 2000, Lindbergin 2011 mukaan Teoksessa Nurmilaakso & Välimäki (toim.). Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. 2011. Helsinki: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki. Viitattu 6.10.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. Mediamatkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. 2007. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Rydin, I. 1984. TV-ajan lapset. Kuvasta, äänestä ja sanasta lapsen ajattelussa. Suom. Taskinen, E. & Kytömäki, J. Helsinki: Oy Yleisradio AB.

Saari, K. & Pulkkinen, M. 2009. Tule, tule hyvä kakku – kuvitettuja toimintaohjeita lapsen arkeen. Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Salminen, A. 1980. Aistit – monta kanavaa ympäristöön. Teoksessa Koskinen, I. (toim.) Pääjalkainen. Kuva ja Havainto. Antero Salminen. 2005. Hollola: Salpausselän kirjapaino.

Salminen, A. 1982. John Bergiä lukiessa. Teoksessa Koskinen, I. (toim.) Pääjalkainen. Kuva ja Havainto. Antero Salminen. 2005. Hollola: Salpausselän kirjapaino.

Salminen, A. 1994. Varhaislapsuuden kuvat. Teoksessa Koskinen, I. (toim.) Pääjalkainen. Kuva ja Havainto. Antero Salminen. 2005. Hollola: Salpausselän kirjapaino.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 3.10.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf .

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Opetushallitus. Viitattu 26.9.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A 2006. LAPSUUS erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Viuha, O. & Niittynen, N. 2017. Varhaiskasvatuksen kuvallinen opas maahanmuuttajavanhemmille. Viitattu 14.10.2017. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/133787/Opinnaytetyo_Niittynen_Viuha.pdf?sequence=1&isAllowed=y

von Tetzchner, S. & Martinsen, H. 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Suom. K. Launonen. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Väänänen, S.2014. Kuvien kanssa päivähoidossa. Opaskirjanen lapsille ja aikuisille. Viitattu 14.10.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77614/Vaananen_Saara.pdf?sequence=1

6 KUVALÄHTEET

Kuva 1:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, lounas: Sclera / leikkiä: Elina Vanninen / auto: Annakaisa Ojanen; pillimehu: Papunet; nukke: Elina Vanninen; sade: Sergio Palao, Sclera. Viitattu 10.4.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kuva 2:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, päiväkotiin: Elina Vanninen / aamupala: Sergio Palao/CATEDU / leikkiä: Elina Vanninen / ulkoilu: Sergio Palao/CATEDU / lounas: Sergio Palao/CATEDU / päivälepo: Sergio Palao/CATEDU / välipala: Elina Vanninen / leikkiä: Elina Vanninen / ulkoilu: Sergio Palao/CATEDU / kotiin: Sergio Palao/CATEDU. Viitattu 5.10.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuva-pankki>

Kuva 3:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, aurinkovoide: Sergio Palao/CATEDU, muokkaus Papunet / hattu: Elina Vanninen / lippalakki: Paxtoncrafts Charitable Trust /kengät Annakaisa Ojanen. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Itse tuotettu kuva: juomapullo

Kuva 4:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, villasukat: Elina Vanninen, muokattu alkuperäisestä / kypärälakki: Sergio Palao/CATEDU / pipo: Jenna Repo / kaulahuivi: Sergio Palao/CATEDU / lapaset: Päivi Honkonen. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Itse tuotetut kuvat: villapuku, fleeecepuku, toppahaalari, kengät, kintaat

Kuva 5:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, Sclera, muokattu alkuperäisestä / Sergio Palao/CATEDU / Sergio Palao/CATEDU / Paxtoncrafts Charitable Trust / Sergio

Palao/CATEDU / Sergio Palao/CATEDU / Sergio Palao/CATEDU / Sclera, muokattu alkuperäisestä. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuva-pankki>

Kuva 6:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, kirjat: Sergio Palao/CATEDU. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kuva 7:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, junarata: Päivi Honkonen. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kuva 8:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, legot: Krista Heimonen. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kuva 9:

Papunet 2017. Papunetin kuvapankki, nuket: Sergio Palao/CATEDU. Viitattu 16.11.2017. <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Itse tuotettu kuva: astiat

7 LIITTEET

Liite 1. Kirje vanhemmille

Liite 1 1(2)

Hei vanhemmat!

Tein vuoden alussa sosionomiopintoihini liittyvän harjoittelun Pikkulinnassa Viirien ryhmässä. Harjoittelun aikana toteutin päiväkotiin käsienvpesujärjestyskuvia, pukemisjärjestyskuvia sekä kuvia lelulaatikoihin. Tarkoitukseni on toteuttaa tästä opinnäytetyö, jonka aiheena on *"kuvien käyttö päiväkodissa"*.

Hyödyntäisin mielelläni opinnäytetyössäni harjoitteluni aikana tekemiäni havaintoja kuvien käytöstä. Mahdollisesti havainnoin lapsia myös kesäkuun aikana. Tarvitsen teiltä vanhemmilta luvan havainnointien hyödyntämiseen opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyössäni esille tulee päiväkodin nimi ja ryhmä. Lisäksi näkyville tulee yleisesti ryhmän lasten ikä (1-3v.). Toteutan opinnäytetyöni kuitenkin niin, että lasten henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Esimerkiksi yksittäisen lapsen ikää tai sukupuolta ei tule näkyviin. Havainnointeja ei tulla käyttämään opinnäytetyöni lisäksi missään muualla.

Havaintojen lisäksi tulen haastattelemaan opinnäytetyöhöni Viirit-ryhmän työntekijöitä.

Kerro vastauksesi laittamalla rasti haluamaasi kohtaan. Palauta kysely päiväkodille toukokuun loppuun **tiistaihin 31.5.2016** mennessä.

Lapsen nimi:_____

Lapsestani tehtyjä havainnointeja **saa**___ / **ei saa**___ hyödyntää opinnäytetyössä.

Huoltajan allekirjoitus_____

Päiväys_____

Ystävällisin terveisin,

Iida Kaikkonen,

Liite 1 2(2)

sosionomiopiskelija, Lapin AMK, Kemi

Jos sinulla ilmenee opinnäytetyöhöni liittyen kysyttävää, voit ottaa yhteyttä minuun sähköpostitse osoitteeseen iida.kaikkonen@edu.lapinamk.fi.